

Tunnistetiedot poistettu

Käännös

C-367/23 - 1

Asia C-367/23

Ennakkoratkaisupyyntö

Jättämispäivä:

9.6.2023

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Cour de cassation (ylin tuomioistuin, Ranska)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

7.6.2023

Kassaatioasian valittaja:

EA

Kassaatioasian vastapuoli:

Artemis security SAS

[--]

VÄLIPÄÄTÖS – COUR DE CASSATION, CHAMBRE SOCIALE (YLIN
TUOMIOISTUIN, SOSIAALIASIOIDEN JAOSTO, RANSKA)

7.6.2023

[--]

Tosiseikat ja menettely

- 1 Valituksenalaisen tuomion (joka annettiin Amiensissä 2.9.2021) mukaan Artémis security -niminen yhtiö otti EA:n palvelukseensa SSIAP 1:n (paloturvallisuus- ja ensihoitoyksikkö) työntekijäksi 1.4.2017.

- 2 Työntekijä nosti 25.4.2019 päivätyllä kannekirjelmällä [conseil de prud'hommes de Compiègnessa (Compiègnen työtuomioistuin)] kanteen, jossa hän vaati työsopimuksensa purkamista tuomioistuimessa ja erilaisia korvaus- ja palkanluonteisia saatavia, kuten vahingonkorvausta työsopimuksen yksipuolisesta muuttamisesta yötyöksi ja tehostetun terveystarkastuksen puuttumisesta.
- 3 Hänet irtisanottiin 1.7.2019.
- 4 Conseil de prud'hommes de Compiègne hylkäsi 4.12.2019 antamallaan tuomiolla työntekijän korvausvaatimuksen, joka koski päivätyötä koskeneen työsopimuksen yksipuolista muuttamista yötyöksi ja perusteellisen terveystarkastuksen puuttumista.
- 5 Cour d'appel d'Amiens (Amiensin ylioikeus) pysytti tuomion tuomiolauselman tämän seikan osalta 2.9.2021 antamallaan tuomiolla.
- 6 Antaessaan tämän tuomion ylioikeus korosti aluksi, että työntekijä väitti, että päivätyön muuttaminen yötyöksi merkitsi hänen työsopimuksensa muuttamista tavalla, johon häntä ei voitu pakottaa [– –] [työnantaja oli vahvistanut häntä koskevan sopimusehdon, jonka mukaan hänet voitiin osoittaa sekä päivätöihin että yötyöhön, mitä ylioikeus piti lainvastaisena].
- 7 Ylioikeus korosti tämän jälkeen, että työntekijä, joka vetosi siihen, että hänen päivätyönsä oli muutettu usein toistuvaksi yötyöksi ja että työnantaja oli velvollinen järjestämään hänelle yötyöhön liittyvät tehostetut terveystarkastukset, vaati näiden tarkastusten puuttumisen vuoksi vahingonkorvauksia. Se katsoi hakemuksen tämän seikan osalta, että asianomainen ei ollut osoittanut, että hänelle aiheutunut haitta olisi ollut tosiasiallista ja varmaa.
- 8 Työntekijä valitti tästä tuomiosta.

Valitusperuste

- 9 [– –] työntekijä arvostelee tuomiota, jolla on hylätty hänen vahingonkorvausvaatimuksensa, joka johtui työsopimuksen muuttamisesta yötyötä koskevaksi sopimukseksi ja tehostettujen terveystarkastusten puuttumisesta, vaikka ”jo pelkästään se, että todetaan, ettei yötyöhön liittyviä tehostettuja terveystarkastuksia koskevia suojelevia säännöksiä ole noudatettu, antaa oikeuden korvaukseen; kun ylioikeus on hylännyt työntekijän vahingonkorvausvaatimuksen, joka perustui tehostettujen terveystarkastusten puuttumiseen, sillä perusteella, että hän ei ollut osoittanut itselleen aiheutuneen haitan tosiasiallisuutta ja varmuutta, se on rikkonut työoikeussäännösten (code du travail) L. 3122-1 ja L. 3122-11 §:ää, luettuina yhdessä 4.11.2003 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/88/EY 9 artiklan kanssa”.

Sovellettava lainsäädäntö

Unionin lainsäädäntö

- 10 Tietyistä työajan järjestämisestä koskevista seikoista 4.11.2003 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/88/EY 9 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että yötyöntekijät saavat maksuttoman terveystarkastuksen ennen työhön ryhtymistä ja sen jälkeen säännöllisin väliajoin.

Kansallinen lainsäädäntö

- 11 Työoikeussäännösten (code du travail) L. 3122-11 §:n nojalla jokaisella yötyöntekijällä on oikeus siihen, että hänen henkilökohtaista terveydentilaansa seurataan säännöllisesti L. 4624-1 §:ssä vahvistettujen edellytysten mukaisesti.
- 12 [– –]
- 13 [– –]
- 14 [– –]

Ennakkoratkaisupyynnön perustelut

- 15 Cour de cassationin sosiaaliasioiden jaoston vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan haitan olemassaolon toteaminen ja sen arvioiminen kuuluvat asiakysymyksen ratkaisevan tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan (Soc., 13.4.2016, valitus nro 14-28.293, Bull. 2016, V, nro 72).
- 16 [– –]
- 17 Tietyistä työajan järjestämisestä koskevista seikoista 4.11.2003 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/88/EY 9 artiklan 1 kohdan a alakohdasta seuraa, että yötyöntekijöiden on saatava maksuton terveystarkastus ennen työhön ryhtymistä ja sen jälkeen säännöllisin väliajoin.
- 18 Euroopan unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan aina, kun direktiivin säännökset ovat sisällöltään ehdottomia ja riittävän täsmällisiä, yksityiset oikeussubjektit voivat vedota niihin jäsenvaltiota vastaan myös viimeksi mainitun toimiessa työnantajana muun muassa silloin, kun se ei ole määräajassa pannut täytäntöön direktiiviä tai kun se on pannut sen täytäntöön virheellisesti (unionin tuomioistuimen tuomio 26.2.1986, Marshall, 152/84, 46 ja 49 kohta, sekä tuomio 14.10.2010, Fuß, C-243/09, 56 kohta).
- 19 Unionin tuomioistuin on niin ikään todennut, että direktiivin 2003/88 6 artiklan b alakohta täyttää nämä edellytykset, koska siinä yksiselitteisesti asetetaan jäsenvaltioille velvollisuus saavuttaa tietty tulos, eikä säännökseen liity mitään ehtoja siinä olevan säännön soveltamiseksi, eli keskimääräisen viikoittaisen

työajan – ylityö mukaan luettuna – enimmäismäärän säätämiseksi 48 tuntiin ja että se täyttää kaikki edellytykset tuottaakseen välittömän oikeusvaikutuksen (em. tuomio Fuß, 57 ja 59 kohta).

- 20 Unionin tuomioistuimen vakiintuneessa oikeuskäytännössä on niin ikään todettu, että direktiivin 2003/88 tarkoituksena on vahvistaa vähimmäisvaatimukset, joilla parannetaan työntekijöiden elin- ja työoloja lähentämällä erityisesti työaikaa koskevia kansallisia säännöksiä (em. tuomio Fuß, 32 kohta, sekä tuomio 11.11.2021, C-214/20, Dublin City Council, 37 kohta).
- 21 Unionin tuomioistuin on siis pitänyt tärkeänä, että jäsenvaltiot direktiivin 2003/88 täyden tehokkuuden taatakseen estävät direktiivin 2003/88 6 artiklan b alakohdassa säädetyn viikoittaisen enimmäistyöajan ylittymisen (em. tuomio Fuß, 51 kohta). Se on lisännyt, että direktiivin 2003/88 6 artiklan b alakohdassa säädetyn keskimääräisen enimmäistyöajan ylittämällä rikotaan näin ollen jo sinänsä tätä säännöstä, eikä erityisen haitan olemassaoloa ole tämän lisäksi tarpeen osoittaa. Koska tämän direktiivin 22 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa säädettyä poikkeamismahdollisuutta ei ole saatettu voimaan kansallisessa oikeudessa, tässä säännöksessä mainitulla käsitteellä ”haitta” ei ole mitään merkitystä kyseisen 6 artiklan b alakohdan tulkittaessa ja sovellettaessa (em. tuomio Fuß, 53 kohta). Se lisäsi vielä, että koska direktiivillä 2003/88 pyritään todellisuudessa riittävällä levonsaannilla takaamaan työntekijöiden turvallisuus ja terveys, kuten tämän tuomion 32 kohdasta ilmenee, unionin lainsäätäjä on katsonut, että kyseisen artiklan 6 artiklan b alakohdassa säädetyn keskimääräisen viikoittaisen enimmäistyöajan ylittämällä aiheutetaan työntekijälle jo pelkästään tämä lepo riistämällä haittaa, koska sillä vaarannetaan hänen turvallisuutensa ja terveytensä (em. tuomio Fuß, 54 kohta).
- 22 Cour de cassationin sosiaaliasioiden jaosto päättää nykyään erityisesti näillä perusteilla, että jo pelkästään sen toteaminen, että työajan enimmäiskesto ylittyy, antaa oikeuden korvaukseen (Soc., 26.1.2022, valitus nro 20-21:636, julkaistu).
- 23 Työntekijä väittää täydentävässä kirjelmässään, että unionin tuomioistuimen 14.10.2010 annettuun tuomioon (em. tuomio Fuß) perustuvaa oikeuskäytäntöä on välttämättä sovellettava, jos rikotaan suojelevia säännöksiä, jotka koskevat direktiivillä 2003/88/EY taattuja yötyöhön liittyviä tehostettuja terveystarkastuksia, koska niillä on sama tavoite eli työntekijän terveyden suojeleminen.
- 24 Direktiivissä 2003/88/EY säädetään yötyön osalta kahdentyyppisistä toimenpiteistä yhtäältä 8 artiklassa (”yötyön kesto”), joka sisältää toimenpiteitä, joilla rajoitetaan yötyön kestoja ja jotka vaikuttavat samanluonteisilta kuin kyseisen direktiivin 6 artiklan säännökset, jotka ovat em. 14.10.2010 annetun unionin tuomioistuimen tuomion kohteena, ja toisaalta 9 artiklassa (”yötyöntekijöiden terveystarkastukset ja heidän siirtämisensä päivätyöhön”).

- 25 Yötyön osalta vahvistetut velvoitteet esitetään kuitenkin eri tavalla direktiivin 2003/88/EY johdanto-osan perustelukappaleissa sen mukaan, koskevatko ne työajan keston rajoittamista vai työntekijän terveystarkastusta. Johdanto-osan 8 perustelukappaleessa esitetään siten, että ”on tarpeen rajoittaa yötyöjaksojen kestoja ylityö mukaan lukien ja määrätä työnantajat, jotka teettävät säännöllisesti yötyötä, ilmoittamaan siitä pyydettyä toimivaltaisille viranomaisille”. Johdanto-osan 9 perustelukappale vaikuttaa epätasemmaltai tai vähemmän pakottavalta, kun siinä todetaan, että ”on tärkeää, että yötyöntekijät saavat ilmaisen terveystarkastuksen ennen työhön ryhtymistä ja säännöllisin välein sen jälkeen ja jos heillä on terveysongelmia, heidät pitäisi siirtää heille soveltuvaan päivätyöhön, jos se on mahdollista”. Johdanto-osan 10 perustelukappaleessa lisätään, että ”yö- ja vuorotyöntekijöiden tilanne edellyttää, että heidän turvallisuutensa ja terveytensä taso mukautetaan ottaen huomioon heidän työnsä luonne ja että suojeluun sekä ennalta ehkäisyyn liittyvät palvelut ja keinot järjestetään ja toteutetaan tehokkaasti”.
- 26 Unionin tuomioistuin nojautui 22.12.2022 antamassaan tuomiossa JP (C-61/21, 55 ja 65 kohta) erityisesti ilmanlaadusta ja sen parantamisesta 21.5.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/50/EY johdanto-osan 2 perustelukappaleeseen katsoessaan, että direktiivillä tavoiteltiin ihmisten terveyden ja ympäristön suojelun yleistä päämäärää kokonaisuutena ja että sillä ei ollut tarkoitus antaa yksityisille henkilökohtaisia oikeuksia, joiden perusteella heille voi syntyä oikeus saada jäsenvaltiolta vahingonkorvausta yksityisille aiheutuneista haitoista. Kyseisen perustelukappaleen mukaan ”ihmisten terveyden ja ympäristön suojelemiseksi on erityisen tärkeää torjua epäpuhtauspäästöjä niiden lähteellä ja määrittää ja panna täytäntöön tehokkaimmat päästöjä vähentävät toimenpiteet paikallisella, kansallisella ja yhteisön tasolla. Sen vuoksi olisi vältettävä, ehkäistävä tai vähennettävä haitallisten ilman epäpuhtauksien päästöjä ja asetettava tarkoituksenmukaisia ilmanlaadun tavoitteita ottaen huomioon asian kannalta merkitykselliset Maailman terveysjärjestön normit, ohjeet ja ohjelmat”. Kuten direktiivin 2008/50/EY johdanto-osan 2 perustelukappaleessakin, direktiivin 2003/88/EY johdanto-osan 9 perustelukappaleessa esitellään toimenpiteet, joita siinä vahvistetaan pidettävän tärkeinä, joten voidaan pohtia sitä, eikö tässäkin perustelukappaleessa vahvisteta yleinen päämäärä.
- 27 On näin ollen ensinnäkin pohdittava, vaikuttavatko direktiivin 2003/88/EY 9 artiklan 1 kohdan a alakohdan säännökset sisällöltään ehdottomilta ja riittävän täsmällisiltä, jotta yksityiset voivat perustellusti vedota niihin valtiota vastaan, myös työntekijöinä, erityisesti silloin, kun ne on pantu virheellisesti täytäntöön.
- 28 Siinä tapauksessa, että unionin tuomioistuin katsoisi, että edellä mainittuun kysymykseen on vastattava myöntävästi, koska direktiiveillä ei ole välitöntä oikeusvaikutusta yksityisten välisissä riita-asioissa, Cour de cassationin olisi otettava huomioon kansallinen lainsäädäntönsä kokonaisuudessaan yhdenmukaista tulkintaa varten (unionin tuomioistuimen tuomio 24.1.2012, M. Dominguez, C-282/10, 31 kohta). Työoikeussäännösten [asian kannalta merkityksellisten] pykäläen tulkitseminen direktiivin 2003/88/EY valossa unionin

oikeuden mukaisesti saattaisi kuitenkin olla mahdotonta, koska niitä ei voida tulkita lainvastaisesti.

- 29 Toiseksi unionin tuomioistuimelta on tiedusteltava, merkitseekö se, että kansallisen lainsäädännön toimenpiteitä, jotka on toteutettu yötyöntekijöiden terveystarkastusten varmistamiseksi, ei ole noudatettu, jo sellaisenaan direktiivin 2003/88/EY 9 artiklan 1 kohdan a alakohdan rikkomista, ilman että korvauksen saamiseksi olisi tarpeen näyttää lisäksi toteen erityinen haitta, jota siitä olisi aiheutunut.

NÄILLÄ PERUSTEILLA Cour de Cassation

ESITTÄÄ Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 267 artiklan nojalla

seuraavat kysymykset:

- Täyttääkö tietyistä työajan järjestämisestä koskevista seikoista 4.11.2003 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 9 artiklan 1 kohdan a alakohta edellytykset, joiden perusteella sillä on välitön oikeusvaikutus ja työntekijä voi vedota siihen häntä koskevassa riita-asiassa?

- Onko direktiivin 2003/88/EY 9 artiklan 1 kohdan a alakohtaa tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle tai kansallisille käytännöille, joiden nojalla silloin, jos työntekijän maksutonta terveystarkastusta varten tarvittavien toimenpiteiden toteuttamiseksi annettuja säännöksiä ei ole noudatettu, työntekijän oikeus korvaukseen edellyttää sitä, että hän näyttää toteen haitan, jota väittää tästä laiminlyönnistä aiheutuneen?

[– –]